

KS. JÓZEF KRUKOWSKI

SYMPOZJUM NA TEMAT „KOŚCIÓŁ I PAŃSTWO W OKRESIE
OD SOBORU WATYKAŃSKIEGO II DO JANA PAWŁA II”
NA KUL 20 MAJA 1981 R.

Z dużym zainteresowaniem kanonistów, jak również przedstawiciele nauk społecznych, spotkało się ogólnopolskie sympozjum, zorganizowane przez Wydział Prawa Kanonicznego KUL 20 maja 1981 r., poświęcone aktualnej problematyce wzajemnych stosunków między Kościołem i państwem. Zorganizowaniu tego sympozjum znacznie sprzyjał nowy klimat społeczny. Tematem obrad były przesłanki doktrynalne — zawarte w nauce Soboru Watykańskiego II i papieży posoborowych — dotyczące stosunków między Kościołem i wspólnotą polityczną oraz nowe układy prawne, jakie zostały zawarte między Kościołem i różnymi państwami w okresie posoborowym. W sympozjum wzięło udział ponad 100 uczestników z różnych ośrodków krajowych (KUL, ATK, papieskie wydziały teologiczne, seminaria duchowne) i zagranicznych. Z Rzymu na to sympozjum przybył ks. prof. Tarcisio Bertone, profesor i dziekan wydziału prawa kanonicznego Papieskiego Uniwersytetu Salezjańskiego i zarazem profesor Papieskiego Uniwersytetu Laterańskiego.

Otwarcia obrad dokonał ks. prof. dr hab. Mieczysław R. Krąpiec, rektor KUL, który w swoim wystąpieniu podkreślił doniosłą wagę problematyki będącej przedmiotem sympozjum. Następnie ks. dr Jan Chmiel jako delegat J. E. Ks. Bpa Bronisława Dąbrowskiego, Sekretarza Konferencji Episkopatu Polski, przedstawił relację na temat rezultatów dwustronnych rozmów komisji wspólnej przedstawicieli Episkopatu i Rządu PRL, której obrady zostały wznowione po wydarzeniach sierpniowych 1980 r. Obrady obejmowały dwie sesje: przedpołudniową i popołudniową.

Na sesji przedpołudniowej wygłoszono trzy referaty. Ks. prof. dr hab. Józef Krukowski (KUL) w pierwszym referacie nt. *Autonomia i wzajemna niezależność Kościoła i wspólnoty politycznej* wskazał przesłanki doktrynalne, zawarte w nauce Kościoła, które są podstawą układania wzajemnych umów między Kościołem i państwem po Soborze Watykańskim II. Przede wszystkim podkreślił, iż nastąpiło zerwanie z koncepcją Kościoła i państwa jako dwóch społeczności prawnie doskonałych oraz z teorią pośredniej władzy Kościoła nad porządkiem doczesnym. Fundamentalny charakter ma tu soborowa proklamacja pełnej autonomii całego porządku doczesnego, do którego należą również struktury polityczne i międzynarodowe. Jednocześnie Kościół proklamuje własną autonomię w swojej dziedzinie, zachowując własne prawo do wyrażania moralnych opinii na temat aktualnych wydarzeń społecznych.

W drugim referacie ks. bp prof. dr hab. Walenty Wójcik (KUL) przedstawił problematykę autonomii Kościołów partykularnych w rozwiązywaniu problemów

z dziedziny stosunków Kościół—państwo. Zdaniem Autora, pewne funkcje w tej dziedzinie dawniej spełniały synody partykularne i plenarne, a obecnie mają je spełniać Konferencje Biskupów poszczególnych krajów.

W trzecim referacie ks. prof. Tarcisio Bertone (Rzym) dokonał analizy i oceny dwustronnych umów, jakie między Kościołem i państwem zostały zawarte po Soborze Watykańskim II. Autor ukazał tę problematykę w dwóch płaszczyznach: międzynarodowej i partykularnej. Najpierw dokonał przeglądu umów konkordatowych (ostatnio zawartych lub zrewidowanych), a następnie zasygnalizował nowy rodzaj regulacji stosunków między Kościołem i państwem, jakim są umowy między Episkopatem danego Kościoła partykularnego a rządem danego państwa.

Na sesji popołudniowej zostały wygłoszone trzy następne referaty. Najpierw ks. doc. dr hab. Ferdynad Pasternak (ATK) omówił problem: *Wolność religijna i wolność Kościoła*. Stwierdził on, iż w układaniu stosunków między państwem i Kościołem w ostatnich latach fundamentalne znaczenie ma uznanie przez państwo podstawowego prawa człowieka do wolności religijnej w aspekcie indywidualnym i wspólnotowym (kolektywnym). Prawo do wolności religijnej w aspekcie indywidualnym jest proklamowane przez prawo międzynarodowe i prawo wewnętrzne poszczególnych państw jako prawo do wolności w dziedzinie myśli, sumienia i wyznania swoich przekonań religijnych w życiu prywatnym i publicznym. Zaś prawo do wolności w aspekcie kolektywnym przejawia się jako gwarancja wolności Kościoła do pełnienia swojej misji.

Drugi referat nt. *Zdrowa współpraca między Kościołem i wspólnotą polityczną* został zaprezentowany przez ks. prof. dra hab. Piotra Hemperka (KUL). Autor wskazał główne przesłanki soborowe warunkujące współpracę między dwiema wspólnotami odmiennej natury, jakimi są Kościół i państwo, a która to współpraca winna być podejmowana dla wspólnego dobra osoby ludzkiej. Obydwie te wspólnoty mają bowiem służyć tym samym ludziom pomocą w osiągnięciu przez nich należnych im dóbr duchowych i materialnych.

Trzeci referat wygłosił ks. doc. dr hab. Tadeusz Pieronek (Papieski Wydział Teologiczny w Krakowie) na temat *Kościół w społeczeństwie pluralistycznym*. Autor po krytycznym ustosunkowaniu się do swoich przedmówców wskazał charakterystyczną dla Kościoła posoborowego postawę dialogu. Następnie omówił główne przesłanki i różne odmiany tego dialogu, jaki Kościół podejmuje z różnego rodzaju wspólnotami politycznymi — również z tymi, które opierają się na zasadach niechrześcijańskich — oraz współdziałania z nimi dla wspólnego dobra osoby ludzkiej.

Po referatach wygłoszonych zarówno na sesji przedpołudniowej, jak i popołudniowej toczyła się ożywiona dyskusja. Uczestnicy tej dyskusji (m.in. ks. prof. Józef Rybczyk, ks. doc. Edmund Przekop, ks. doc. Jan Dudziak, ks. dr Jan Chmiel, ks. dr Edward Górecki) zwrócili uwagę na różne aspekty zarówno teoretyczne, jak i praktyczne rozpatrywanej problematyki. aZsygnalizowali również trudności, na jakie napotyka normalizacja stosunków między Kościołem i państwem w Polsce. Nadto postulowali, aby drugie sympozjum na ten temat zostało zorganizowane w przyszłości

Na zakończenie ks. prof. J. Krukowski dokonał podsumowania obrad. Podziękował również wszystkim uczestnikom za aktywny udział w sympozjum oraz poinformował, iż materiały z sympozjum, o ile autorzy udostępnią swoje teksty, zostaną opublikowane w czwartym tomie nowej serii wydawniczej *Kościół i prawo*.